

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Власенко В. М. (Суми), канд. іст. наук;
Дегтярьов С. І. (Суми), канд. іст. наук;
Король С. М. (Суми), канд. політ. наук;
Куліш А. М. (Суми), д-р юрид. наук;
Лобко Н. В. (Суми), канд. іст. наук;
Нестеренко В. А. (Суми), канд. іст. наук;
Піскун В. М. (Київ), д-р іст. наук;
Рамач Я. (Нові Сад, Сербія), д-р іст. наук;
Семенов В. М. (Суми), канд. наук з держ. упр.;
Теліженко Л. В. (Суми), д-р філософ. наук.

Видання рекомендоване до друку рішенням вченої ради
юридичного факультету Сумського державного університету
(протокол № 8 від 02.04.2015 р.)

Суспільно-політичні процеси на українських землях: історія, проблеми, перспективи : зб. матер. III Всеукр. наук.-практ. конф. : у 2 част. (Суми, 17 квітня 2015 р.) / ред. колегія : В. М. Власенко, С. І. Дегтярьов, С. М. Король та ін. – Суми : Сумський державний університет, 2015. – Ч. 1. – 116 с.

До збірника увійшли наукові статті та повідомлення викладачів, студентів, учених та аспірантів ВНЗ і наукових установ, виголошені в рамках III Всеукраїнської науково-практичної конференції «Суспільно-політичні процеси на українських землях: історія, проблеми, перспективи» (Посвідчення УкрІНТЕІ № 758 від 12 грудня 2014 р.), присвяченої актуальним питанням суспільно-гуманітарних наук.

очередь это касается демократии, которая означает, что функции власти осуществляют те, кого народ избрал в ходе своего свободного волеизъявления. Его избранники обязаны выполнять его волю и всецело контролируются им. Нынешняя модель глобализма предполагает, что настоящие центры власти и принятия решений не считаются с наказами местного избирателя и выражают согласованные стратегии международных экономических и политических организаций. Эту тенденцию отметили величайшие философы Тойнби и Икеда уже во второй половине XX в. [4, с. 224-227]. По мере нарастания тенденций глобализации национальные политические и экономические элиты все меньше прислушиваются к голосу своих избирателей. В политическом отношении эпоха глобализма хоронит демократию в ее прямом значении политического суверенитета народа, избирающего и контролирующего свою власть, подменяя ее властью международных нотаблей.

---

1. Вебер М. Избранное. Образ общества. – М.: Юрист. – 1994.

2. Фромм Э. Анатомия человеческой деструктивности. – М.: ООО «Издательство АСТ-ЛТД», 1998.

3. Фромм Э. Здоровое общество. В кн.: Психоанализ и культура. Избранные труды Карен Хорни и Эриха Фромма. – М., 1995.

4. Диалог Тойнби – Икеда. Человек должен выбрать сам. – М.: Леан, 1998.

РОМАНУХА О.М.

ДЕЛІМІТАЦІЯ УКРАЇНСЬКО-РОСІЙСЬКОГО КОРДОНУ

Чітко визначений та добре оформлений кордон є першою ознакою суверенітету, територіальної цілісності, проявом поваги до своїх сусідів та демонстрацією бажання жити у мирі та дружбі. Зважаючи на вищезгадане, з проголошенням незалежності України питання правового оформлення та функціонування її кордонів набуло актуальності, особливо з Російською Федерацією.

Процес делімітації та демаркації українсько-російського кордону умовно можна поділити на декілька етапів. Період 1991-1996 рр. характеризувався внутрішньою розбудовою політичної, економічної, військової систем України і Росії та відсутністю активного переговорного процесу. Держави мали виробити засади подальшого функціонування, вирішити низку нагальних проблем, подолати політичні та економічні кризи, що виступали на початку 90-х рр. XX ст. основною загрозою їх цілісності та незалежності. Виходячи з цього, країни на численних міждержавних зустрічах підписували двосторонні

домовленості, де підтверджували адміністративну лінію державного кордону радянського періоду як міждержавний кордон. Зокрема, можна згадати Угоду між Україною та Російською Федерацією про подальший розвиток міждержавних відносин (1992 р.), Декларацію про дотримання суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності кордонів держав СНД (1994 р.) тощо. Причиною цього виступала невизначеність зовнішньополітичного курсу України [1, с. 223-224].

Початок конструктивного діалогу припадає на 1996 р. Цьому сприяло створення спеціальних робочих груп і комісій. Україна відходить від ідеї «*спільних кордонів в рамках СНД*», проте в українсько-російських відносинах з'являється фраза «*стратегічне партнерство*». Відносно швидко відбулося розмежування українсько-російського кордону суходолом. На 2001 р. відзначалася 95% готовність делімітаційних робіт, а в 2003 р. відбулося підписання відповідного договору. Проте зміст угоди не мав положень про демаркацію кордону. Це обумовило продовження переговорного процесу та затягування завершення роботи ще на роки. Складною залишалась і ситуація в сфері делімітації морських меж, особливо Азовського моря та Керченської протоки. Розгортання дипломатичного протистояння засвідчило політичний підтекст обговорюваних питань, прагнення Російської Федерації зберегти контроль в регіоні, отримати максимальний доступ до економічних ресурсів прикордонних територій [2].

Розбіжності України і Російської Федерації щодо вирішення обговорюваних питань ще більше проявилися після 2004 р. Перемога на президентських виборах у 2004 р. В.Ющенка принесла нові віяння в українську політику, серед яких головне місце займала ідея євроінтеграції. Це відразу позначилося на характері українсько-російських міждержавних стосунків, що фактично зайшли в глухий кут. У питанні демаркації сухопутного кордону проходить серія безрезультативних зустрічей. У 2009 р. українська сторона навіть мала намір поскаржитися до міжнародних інстанцій на Російську Федерацію через гальмування переговорного процесу. Невирішеним залишалося і питання делімітації морських кордонів. Тиснучи на Росію намірами односторонньої делімітації та демаркації, Україна апелювала обіцянками Європейського Союзу щодо угоди про асоційоване членство. Однак, коли їй у цьому було відмовлено позиції переговорних сторін почали схилятися до діалогу [3].

Додатковим каталізатором поновлення переговорного процесу стала перемога на президентських виборах 2010 р. В.Януковича. Зміна політичного керівництва України сприяла

потеплінню українсько-російських відносин, зростанню кількості міждержавних візитів та відкривала у плані завершення правового оформлення українсько-російського кордону певні перспективи. Так у 2010 р. було підписано угоду про демаркацію кордону, сформовано демаркаційні комісії та почато активну роботу у цьому напрямку. У питанні морських кордонів вирішено, що Азовське море поділяється не за принципом серединної лінії (60/40), а у рівних частинах (50/50). Сформовано нову переговорну позицію Росії щодо Керченської протоки – тепер ця ділянка розглядалася як історичні води, що перебувають у спільному використанні України і Російської Федерації, а Керч-Єнікальський канал переходив з власності України у спільне користування. Стали зрозумілими і причини затягування вирішення цього питання: транспортні можливості; видобуток вуглеводнів. Тому можна констатувати, якщо при вирішенні питання делімітації сухопутного кордону головну роль відігравала зовнішньополітична стратегія, то морського – економічна [4].

Проте і таке повільне просування у вирішенні даного питання було фактично заблоковано на роки військово-політичної кризи у Україні 2014-2015 рр. Анексія Криму, військові дії на сході України, унеможливили встановлення чіткої лінії кордону та звели до мінімуму усі попередні досягнення.

Отже, питання кордонів відіграє важливу роль у становленні та розвитку українсько-російського відносин. Воно пов'язане з багатьма аспектами, серед яких особливе місце займають: економіка та зовнішня політика. В умовах глобалізації економік, культур ці фактори набувають великого значення оскільки національне відходить на другий план. За таких обставин встановлення чіткого кордону є життєво необхідною умовою існування країн, народів, культур, міждержавних союзів.

---

1. *Романуха О.М.* Місце кордону в системі сучасних українсько-російських відносин / О.Романуха // Історичні і політологічні дослідження: Зб. ст. / Гол. ред. П.В.Добров. – Донецьк, 2008. – №3-4. – 420 с.

2. *Пахар О.* Море навпіл / О.Пахар // ПіК. – 2000. – №13. – С. 12.

3. Украина готова поделиться с Россией Керченским проливом ради скорейшей демаркации границы время публикации [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rus.newsru.ua/ukraine/30dec2009/deemmar.htm>. (10 грудня 2009 р.).

4. *Кондратьєва Н.* Український кордон. Ключ вже у Росії [Електронний ресурс] / Н.Кондратьєва. – Режим доступу: <http://joom.org.ua/post/ukrayunskyu-kordon-kluach-vche-u-rosiyu>. (19 липня 2012 р.).